

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. V. Corollaria notatu digna

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

77. Dices: Impedire aliquam rem à motu, vel operatione, ad quam ex natura sua erat inclinata, est ei inferre violentiam: Sed voluntas beati v. g. est connaturaliter inclinata ad diligendum Deum; non minùs enim est illi naturale & necessarium amare Deum, quàm igni comburere, & lapidi descendere: Ergo sicut inferretur igni violentia, si impediretur ne combureret; & lapidi, si impediretur ne descenderet; ita & voluntati beati, si per subtractionem divini concursus impediretur ne Deum diligeret, & ab amore beatifico desistere cogetur.

78. Respondeo primò, distinguendo Majorem: Impedire aliquam rem à motu, ad quem ex natura sua erat inclinata, est ei inferre violentiam, si talis impeditiò fiat à causa particulari, cui contranitur illa propensio & inclinatio, concedo: si fiat à causa universali, scilicet à Deo, nego; quia contra illum non nititur causa particularis, imò plus ad illum propendet, quàm ad proprium motum & operationem. Sicut ergo si aliqua causa particularis faciat quòd aqua ascendat, vel quòd lapis non descendat, erit violentia; secùs autem, si propter bonum universi, ne scilicet detur vacuum, ascendat aqua, & detineatur lapis; quia quælibet creatura magis inclinatur ad bonum generale universi, quàm ad bonum particulare & proprium: ita pariter si voluntas beati ab aliqua causa particulari extrinseca impediri posset ab amore, inferretur illi violentia; non autem si à Deo impediretur per subtractionem concursus; quia licet ad actum amoris sit necessariò determinata, multò tamen magis ad obediendum Deo ex propria natura inclinatur.

9. Respondeo secundò, data Majori, distinguendo Minorem: Voluntas beati est connaturaliter inclinata ad diligendum Deum, supposito divino concursu, & aliis ad operandum necessariis, concedo Minorem: Remoto Dei concursu, & aliis ad agendum requisitis, nego Minorem; cum enim inclinatio voluntatis ad operandum sit dependens à superiori, & primæ causæ subordinata, absolutè non tendit ad operationem, sed cum suis dependentiis; & supposità Dei motione & concursu; unde illò subtractò naturale est voluntati non operari, sicut igni, si desit approximatio.

S. IV.

Tertia difficultas elucidatur.

80. **D**ico tertio: Voluntas non potest cogi, quantum ad actus quos imperat & simul elicit; bene tamen quantum ad actus, ab ea quidem imperatos, sed ab aliis potentiis ei inferioribus elicitos. Ita D. Thomas hic art. 4. in corp. ubi ait: *Duplex est actus voluntatis; unus quidem qui est ejus immediatè velut ab ipsa elicitus, scilicet velle; alius à voluntate imperatus & mediante alià potentià exercitus, ut ambulare & loqui.....* Quantum igitur ad actus à voluntate imperatos, voluntas violentiam pati potest. In quantum per violentiam exteriora membra impediri possunt, ne imperium voluntatis exequantur. Ubi notanda sunt illa verba: à voluntate imperatus, & mediante alià potentià exercitus: quibus insinuat nomine actus imperati se non intelligere eos qui sunt elicitivè ab ipsa voluntate: nam licet etiam isti possint imperari, sicut electio mediorum imperatur ab intentione finis, tamen ut ad

A præfens attinet, cum elicitis comprehenduntur; in ipsis enim non potest esse violentia, sicut nec in purè elicitis. Et ratio est, quia ex eo voluntas cogi non potest in actu tantum elicitò, quòd talis actus sit quædam inclinatio actualis voluntatis in suum objectum, ut antea declaravimus: Sed etiam actus simul elicitus & imperatus, est quædam inclinatio actualis voluntatis in suum objectum; necessariò enim tendit in rationem boni, veri, vel apparentis: Ergo similiter reputat talem actum esse violentum.

Quòd autem voluntas possit pati violentiam, quantum ad actus ab ea imperatos, & ab aliis potentiis inferioribus elicitos, manifestum est: Si enim v. g. voluntas nollet videre, posset quis vi aperire oculos; vel si vellet videre, posset illos vi claudere: & in hoc casu cum aperirentur oculi, illa visio non esset violenta potentia visivæ elicienti, utpote juxta inclinationem illius; esset tamen violenta voluntati imperanti, quia esset contra inclinationem elicitam ipsius. Imò etiam esset aliquo modo violenta potentia visivæ: quælibet enim potentia habet duplicem inclinationem; unam particularem ad suum actum ut ad proprium bonum; & alteram universalem, quâ subicitur voluntati, quæ est inclinatio universalis tendens ad bonum totius suppositi: licet ergo visio non esset tunc violenta potentia visivæ, secundum particularem ipsius inclinationem, esset tamen violenta secundum universalem; & absolutè violenta dici deberet, quia esset contra præcipuam suppositi inclinationem.

S. V.

Corollaria notatu digna.

EX dictis colliges primò contra Vazquem, Lorcam, & alios, non solùm voluntatem, sed nec ullam etiam creaturam posse pati violentiam à Deo. Quod enim est secundum inclinationem præcipuam creaturæ, non est illi violentum: Sed quicquid Deus operatur in creatura, est secundum præcipuam ipsius inclinationem: Ergo non est illi violentum, sed connaturale. Major patet: non enim potest esse violentia, nisi sit resistèntia; nec est resistèntia ubi est inclinatio. Minor verò probatur: Sicut quælibet potentia, ut supra dicebamus, duplicem habet inclinationem, unam particularem ad suum actum ut ad proprium bonum; & alteram universalem, quâ subicitur voluntati, quæ est inclinatio universalis tendens ad bonum totius suppositi: vel etiam sicut in omnibus rebus reperitur duplex inclinatio naturalis, una quæ competit illis juxta suum esse particulare, quâ propendent in proprium & conveniens bonum, v. g. lapis per gravitatem in centrum; altera quæ illis convenit in ordine ad bonum universi, cujus sunt partes, & per quam magis propendent in bonum universi, quàm in proprium; quare licet grave ex propria inclinatione per gravitatem tendat deorsum, & leve per levitatem sursum, tamen ne detur vacuum, grave propriæ gravitatis oblitum ascendit, & leve contemptà levitate descendit: Ita etiam in qualibet re, præter propriam inclinationem, quâ propendet in proprium & particulare bonum, datur alia fortior ac potentior, per quam in id quod Deus vult in ea aut de ea facere, tantà promptitudine ac propensione fertur, ut illud absque ulla violentia præstet, quamvis sit contra propriam inclinationem. Unde San-

pietate 16. sic habetur: *Ignis ut nutrirentur ju-
sti, etiam sua virtutis oblitus est; creatura enim
tibi factori deserviens &c.* Quibus verbis Scrip-
tura declarat, quod dum creatura à Deo mo-
ventur ad effectum aliquem qui videtur contra
inclinacionem propriæ naturæ, quasi obliuiscun-
tur hujusmodi inclinacionis, subjiciendo illam
potentiæ obedientiali, per quam Deo ad nutum
inferiunt, sicque prædicta inclinatio in ordine ad
resistentiæ effectum, est ibi veluti sub oblivione,
& quasi non esset. Hinc Augustinus lib. 26. con-
tra Faustum, ait quod *Deus, creator & conditor
omnium creaturarum, nihil contra naturam facit:
id enim est cuique naturale, quod ille facit à quo
est omnis numerus, motus, & ordo natura.* Item B
Divus Thomas 3. contra gentes cap. 100. variis
rationibus probat, ea quæ Deus præter naturæ
ordinem facit, non esse contra naturam; idque
declarat in tertia ratione, exemplo rerum cor-
poralium: *Motus* (inquit) *qui sunt in istis in-
ferioribus corporibus ex impressione superiorum,
non sunt violenti, neque contra naturam; quam-
vis non videantur convenientes motui naturali,
quem corpus inferius habet secundum proprietatem
sue formæ; non enim dicimus quod fluxus &
refluxus maris sit motus violentus, cum sit ex im-
pressione cælestis corporis, licet naturalis motus
aqua sit solum ad unam partem, scilicet ad me-
dium: multo igitur magis quicquid à Deo fit in
qualibet creatura, non potest dici violentum, ne-
que contra naturam.* Idem habet quæst. 6. de po-
tentia art. 1. ad 17. & quæst. 1. art. 2. ad 1. ubi ait,
quod omnes creatura quasi pro naturali habent
quod à Deo in eis fit: & propter hoc in eis distin-
guuntur potentia duplex, una naturalis ad proprias
operationes & motus, alia qua obedientia dicitur
ad ea quæ à Deo recipiunt.

83
Ex quo patet Vazquem hinc disput. 25. cap. 4.
leviter & inconsideratè dixisse, duplicem illam
inclinacionem, quam supra in qualibet creatura
agnovimus, unam quæ propendet in proprium
& conveniens bonum, alteram quæ ad bonum
universi, cuius est pars, & ad obediendum Deo,
à quo, ut ait Augustinus, est omnis numerus, mo-
tus, & ordo natura, connaturaliter inclinatur,
vulgarij Philoſophorum esse signum: Patet,
inquam, hæc verba vulgaris esse Theologi, &
in doctrina Divi Thomæ parùm versati: cum S.
Doctõr, Theologorum Scholasticorum Prin-
ceps, locis citatis, duplicem hanc inclinacionem
in qualibet creatura agnoscat. Et ratio etiam
suffragatur: Nam ut ait idem Doctõr Angelicus
1. p. qu. 60. art. 5. quod est alterius, majorem ha-
bet inclinacionem in id cuius est, quàm in bo-
num proprium: Sed quælibet creatura est pars
universi, & aliquid Dei: Ergo majorem habet
inclinacionem in bonum universi, & ad obe-
diendum Deo, quàm ad bonum sibi proprium
& conveniens. Majorem declarat Divus Thomas
exemplò manûs, quæ seipsam naturaliter expo-
nit icui ad conservacionem totius corporis; &
virtuosi civis, qui se exponit mortis periculo, pro
totius reipublicæ conservacione: Ergo naturali-
ter magis inclinatur pars in bonum totius, quàm
in bonum proprium.

Confirmatur: Omnis creatura naturaliter ma-
gis inclinatur in finem, quàm in media; oppo-
sita enim inclinatio est inordinata, ac subinde
non potest esse à Deo creaturæ impressa: Sed bo-
num universi, & bonum divinum, sunt finis bo-
notum particularium in quæ creatura incli-

A nantur: Ergo idem quod prius.

Dices tamen cum Vazque: Non videtur probabile, in eadem creatura reperiri oppositas in-
clinationes: Sed inclinaciones ad descendendum
& ascendendum sunt oppositæ, cum habeant
terminos oppositos & impossibiles: Ergo fi-
gmentum est ponere in aqua v. g. inclinacionem
universalem, quæ naturaliter feratur sursum, ad
vitandum vacuum toti naturæ inimicum, cum
inclinacione particulari quam habet ad descen-
dendum. 84.

Confirmatur primò: Si in aqua esset talis in-
clinatio ad ascendendum, sequeretur quod cum
de facto ascendit, ne detur vacuum, non gravi-
taret, nec niteretur deorsum: Sed hoc est fal-
sum, & contra experientiam; videmus enim
quod si per fistulam ascendat aqua, attractâ res-
piratione, quod plus aquæ ascendit, eò magis fi-
stula gravat manum: Ergo &c. 85.

Confirmatur secundò: Si aquæ naturale sit
ascendere ad vitandum vacuum, & obediendum
Deo: deberet in ea esse aliquod instrumentum,
seu virtus activa ad talem motum producendum,
sicut revera habet gravitatem ad motum deor-
sum: Sed nullum habet principium activum ad
motum sursum: Ergo nulla datur in ea inclinatio
ad ascendendum, ut vitetur vacuum; sed cum
ascendit, hoc fit ex virtute corporis superioris
contigui, trahentis post se corpus inferius, ne
detur vacuum, sicut magnes trahit ferrum. 86.

Ad objectionem respondeo, hujusmodi in-
clinationes, licet oppositæ, non esse tamen in-
possibiles, sed subordinatas, & aquæ secun-
dum diversam rationem convenientes; nam
prior competit ipsi quatenus est corpus; secun-
da verò, quatenus est pars universi, vel prout est
ens creatum subditum Deo: nulla autem est re-
pugnancia quod in creatura sint hoc modo di-
versæ & oppositæ inclinaciones, ut patet in ani-
mali, quod in quantum est grave descendit, &
quatenus habet alas ascendit; qui tamen sunt
motus contrarij: similiter in motu progressivo
hominis, elevatio pedis est illi violenta, in quan-
tum est corpus grave, & naturalis eidem, ut vi-
venti & animali. 87.

Ad primam confirmationem, nego sequelam
Majoris: licet enim quando aqua, ne detur va-
cuum, ascendit ex inclinacione quam habet ad
bonum universi, motus ille sit simpliciter natu-
ralis; quia illa inclinatio ad bonum commune
est præcipua, & prædominans particulari; est
tamen violentus secundum quid, in quantum
per gravitatem aqua contranitur deorsum, &
experientia fistulæ gravitantis & manum gra-
vantis nihil aliud convincit. Et potest hoc decla-
rari duplici exemplo jam adducto: Animal enim,
vel homo, dum ascendit, & avis dum volat, natu-
raliter feruntur sursum, & motus ille est sim-
pliciter naturalis, quia est conformis formæ &
inclinacioni præcipuæ & prædominanti; & ni-
hilominus gravitas talium corporum semper
contranitur & resistit, tendens deorsum; unde
hujusmodi animalia ascendendo & volando las-
fantur ex contraria repugnancia gravitatis, res-
pectu cuius talis motus est violentus. 88.

Ad secundam confirmationem, nego etiam
sequelam Majoris: nam ut motus sit naturalis,
non requiritur quod subiectum habeat in se
principium activum illius (sicut ad hoc ut sit
violentus, non est necessarium quod passum res-
sistat activè, ut supra ostendimus) sed sufficit 89.

principium passivum : unde inclinatio illa universalis quæ est in aqua ad ascendendum , nihil aliud est quàm potentia obedientialis passiva , quæ naturaliter inest cuilibet enti creato , quæ tale est , ad recipiendum à Deo quicquid absolute non repugnat , ut docet D. Thomas loco suprâ laudato. Quare fictitia & imaginaria est virtus illa attractiva , quam ponit Vazquez in corpore superiori respectu inferioris , similis virtuti activæ quæ ferrum à magnete trahitur : nam vel talis virtus ribuitur rebus , solum quando imminet vacuum , & hoc est ridiculum , quia natura rebus providit de omnibus necessariis ad consentientiam universi : vel continuò inest rebus ; & sic non solum quando imminet vacuum , traherentur sursum corpora gravia , sed semper & continuò , sicut magnes semper attrahit ferrum.

Colliges secundò cum Divo Thoma hic art. 5. violentiam causare involuntarium simpliciter : quia violentia directè opponitur voluntario , cum violentum sit ab extrinseco , voluntarium verò ab intrinseco. Unde si reluctanti feminæ prævalidus aliquis stuprum inferat , nihil ex eo quod patietur , ad eam noxæ pertinebit , uti Deuteron. 22. sancitum legimus. Ita Christianas feminas , quæ per Gothicam irruptionem , Româ captæ , vim à Barbaris perpeffæ fuerant , solatur Augustinus lib. 1. de Civit. cap. 17. quòd *inconcussa ac stabili permanente virtute , quidquid aliis de corpore vel in corpore fecerit , quod sine peccato proprio non valeat evitari , præter culpam sit patientis.*

Dices : Virgo dum à juvene violatur , renitente ejus voluntate , violentiam patitur , etiamsi exterius non resistat , vel non resistat quantum potest : & tamen ille actus non est involuntarius , cum in eo casu virgo mortaliter peccet , non resistendo , vel non resistendo quantum potest : Ergo violentia non causat semper involuntarium simpliciter.

Respondeo negando Antecedens quoad secundam partem : Quando enim virgo non resistit , vel non resistit quantum potest & debet , indirectè & interpretativè censetur consentire oppressioni , cum non adhibeat media quæ potest ad illam evitandam : Unde ille actus non est violentus , sed voluntarius simpliciter , & involuntarius tantum secundum quid.

Sed quæres , quænam media externa teneatur apponere virgo ad resistendum oppressioni , ut inde dignosci possit , quandonam oppressio sit ipsi voluntaria interpretativè & indirectè , si talia media non adhibeat ?

Respondeo cum distinctione : si enim virgo non timeat in se periculum consentiendi , & aliunde grave damnum vitæ vel honoris metuit , si clamet , vel aggressorem occidere tentet , non tenetur clamare , vel aggressorem interficere (quamvis licitè utrumque possit , eò quòd id præstet in sui defensionem) quia tunc resistere aggressori est præceptum affirmativum , quod non obligat pro semper , nec cum tanto periculo : si verò credit probabiliter se esse expositam periculo consentiendi , tenetur omnibus modis , etiam cum vitæ aut famæ dispendio , resistere , clamando , & aggressorem occidere tentando : quia præceptum negativum de non consentiendo actui illicito , obligat semper , & ad semper : unde tandem concludendum est cum Curiele , quòd quia rarò contingit , ut in tali casu non immineat periculum consentiendi , debent tunc vir-

gines omnibus modis resistere ; & ita semper ipsis consulendum est.

ARTICVLVS V.

An & quomodo ex metu facta , sint mixta ex voluntario & involuntario ?

S. I.

Prima pars quesiti resolvitur.

Dico primò : Quæ per metum aguntur , mixta sunt ex voluntario & involuntario. 94.

Ita Divus Thomas hic art. 6. ubi hanc conclusionem probat tum ex Philosopho , & Niffeno , qui ea quæ per metum aguntur , appellant mixta ex voluntario & involuntario : tum etiam quia ea quæ per metum aguntur , secundum se non sunt voluntaria , imò sunt involuntaria , sed fiunt voluntaria ex metu , ad vitandum scilicet malum quod timetur : v. g. mercator absolute , & absque periculo tempestatis , nolle projicere merces in mare ; tempore tamen tempestatis , ad fugiendam mortem quæ timetur , vult eas projicere , & de facto projicit in mare : Ergo quæ per metum aguntur , mixta sunt ex voluntario & involuntario.

Adde quod in objecto actus ex metu facti , reperiuntur ratio mali & ratio boni , sufficientes ad causandum nolitionem & volitionem , quæ sunt principia voluntarij & involuntarij : v. g. in hoc quod est projicere merces in mare , est ratio mali , ut patet , cum ex hoc mercator maximum damnum incurrat ; & ratio boni , cum assumatur ut medium ad conservandam vitam , seu ad evadendum mortis periculum.

Verum ut hæc conclusio magis declaretur , & quædam instantiæ , quæ fieri possent in contrarium , diluantur. Observandum est primò , quòd cum dicimus metum causare actum mixtum ex voluntario & involuntario , non sic intelligendum est , quasi ipse metus causet in actu utramque rationem ; hoc enim impossibile est , cum rationes oppositæ non possint provenire ab eodem principio ; sed intantum dicitur metus causare involuntarium , in quantum causat actum in quo involuntarium reperitur , causatum tamen ex amore ad illam rem quæ propter metum postponitur. Sicut si dicamus , quòd anima , vel virtus motiva animalis , causat metum mixtum ex naturali & violento , non est sensus , quòd potentia motiva , vel anima causet in tali motu rationem violenti (hæc enim ratio desumitur per ordinem ad corpus grave , cui progressivus vel volatilis motus violentus est) sed significatur quòd illa causat motum , in quo utraque ratio reperitur ; naturalis scilicet (utpote cum à principio intrinseco , nempe ab anima & virtute motiva procedat ipse motus) & violenti , per ordinem ad gravitatem corporis.

Notandum est secundò , quòd metus dupliciter potest se habere ad actionem , causaliter scilicet , & concomitanter : Tunc se habet causaliter , quando est vera causa talis actus , ita ut ex metu moveatur homo ad sic operandum , ut cum quis ex metu mortis offert pecunias latroni , vel projicit merces in mare : Tunc autem se habet merè concomitanter , quando reperitur